

РЕЦЕНЗІЯ
на дисертаційну роботу
МАХСМИ Степана Григорійовича
на тему: «Локальні політичні ідентичності як ресурс розвитку
територіальних громад»,
подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії
за спеціальністю 052 Політологія
(галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки)

Дисертація Махсми С. Г. написана на дуже актуальну тему, тому що у демократичному суспільстві політичні ідентичності відіграють важливу роль у функціонуванні політичних інститутів, вони впливають на розвиток та динаміку політичних процесів, сутність політик, стабільність політичної системи в цілому.

Актуальність дослідження визначена також і тим, що локальні політичні ідентичності практично не досліджуються українськими науковцями, тоді як їх роль в локальних політичних процесах зростає, що пов'язано зі зміною статусу територіальних громад, необхідністю демократизації суспільного життя в локальних спільнотах.

У дисертаційній роботі Махсми Степана Григорійовича, на основі теоретичного та фактичного матеріалу, представлено комплексний аналіз ресурсного потенціалу локальних політичних ідентичностей у розвитку локальних спільнот, досліджено вплив локальних політичних ідентичностей на розвиток місцевого самоврядування та демократії, спроможність та сталий розвиток територіальних громад.

Структура кваліфікаційного дослідження є логічною, відповідає поставленій меті та завданням. Визначення об'єкта та предмета дослідження є коректним відносно теми дисертаційної роботи та існуючих вимог. Дисертаційне дослідження складається із вступу, трьох розділів (семи підрозділів), висновків та списку використаних джерел, що дає можливість розкрити тему, розв'язати як теоретичні проблеми, так і практичні аспекти впливу локальних політичних ідентичностей на територіальний розвиток.

Наукові положення, теоретичні висновки та практичні рекомендації у дисертаційній роботі С. Г. Махсми є достатніми і належним чином обґрунтованими з наукової точки зору. Вони ґрунтуються на відомих досягненнях і теоретичних положеннях політичної науки з теми дисертації. Дослідження спирається на широку джерельну та методологічну базу, що дозволяє уникнути суб'єктивності та наукової обмеженості теоретичних положень та висновків роботи.

Аналіз дисертації С. Г. Махсми дозволяє стверджувати, що вона виконана на високому науковому рівні. У першому розділі роботи (підрозділ 1.1.)

Загальний відділ	
Вх.№	754/08-32
	24.11.2023

підкреслюється міждисциплінарне значення понять «ідентичність», «політична ідентичність», «локальна політична ідентичність». Здобувачем проаналізовано наукові підходи до основних категорій дослідження у зарубіжній та вітчизняній літературі в сфері філософії, психології, соціології, історії. Основну увагу приділено політичній науці, еволюції та етапам концепту політичної ідентичності. Автор доповнює своїм баченням характеристику сучасного етапу розвитку концепту політичної ідентичності в науковій літературі.

У підрозділі 1.2. автор здійснює політологічний аналіз поняття «політична ідентичність», зупиняється на особистих теоретичних здобутках, які стосуються таких понять, як «криза ідентичності», «типи політичної ідентичності», «функції політичної ідентичності», дає особисте визначення основних понять дослідження: «політична ідентичність», «політика ідентичності», «локальна ідентичність» та «локальна політична ідентичність».

Основну увагу автор приділяє локальній ідентичності та її політичній складовій. На основі аналізу наукової літератури та особистого підходу здобувач формулює функції локальної ідентичності та доходить висновку, що вона виконує важливі політичні функції, впливає на політичні ідентифікації мешканців локальної спільноти. Підкреслено, що локальні політичні ідентичності через вибори визначають зміст органів місцевого самоврядування та місцевих політик. Маркером впливу локальних політичних ідентичностей є політичні вибори, особливо місцеві, що підтверджується фактичним матеріалом результатів виборів в ОМС в сучасній Україні. У підрозділі визначена методологічна база, основні методи та прийоми дослідження локальних політичних ідентичностей.

Підрозділ 1.3. присвячено аналізу наукових підходів до локальної та локальних політичних ідентичностей в українських наукових студіях. Здобутком цієї частини дослідження, на наш погляд, є ретельний аналіз праць українських авторів, що стосуються міждисциплінарного підходу до предмету дослідження. Автором не тільки аналізуються роботи вчених, але й визначаються основні напрямки сучасних досліджень, актуальні перспективні теми, що стосуються локальних ідентичностей.

Проблеми політики ідентичності, політичного узгодження і консенсусу в територіальних громадах досліджуються у другому розділі дисертації. У підрозділі 2.1. здобувач аналізує сутність та механізми політики ідентичності та особливості політики ідентичності в локальних спільнотах. Автором підкреслено, що окрім різного роду факторів на формування локальних політичних ідентичностей впливають національна, регіональна та локальна політики ідентичності. Дисертантом забезпечено фокусування дослідницьких зусиль навколо механізмів, інструментів та факторів формування локальної

ідентичності, розроблено стратегію формування локальної ідентичності в територіальній громаді, визначено фактори політизації локальних ідентичностей.

Заслуговує на увагу проблема політичного узгодження в територіальній спільноті, що завжди існує в демократичному плюралістичному суспільстві. Здобувачем обґрунтовано у підрозділі 2.2., що такою платформою може стати соціальний капітал в громаді. Автором проаналізовано проблеми формування соціального капіталу в сучасній Україні. Визначено фактори, які впливають на цей процес.

Проблеми практичного використання локальних політичних ідентичностей у територіальному розвитку громад піднімаються здобувачем у третьому розділі дисертації. На наш погляд, С. Г. Махсма вдало визначає найбільш актуальні напрямки реалізації локальних політичних ідентичностей у політичних і соціально-економічних практиках розвитку територіальних громад. Так, у підрозділі 3.1. досліджено вплив локальних політичних ідентичностей на розвиток місцевого самоврядування та демократії. Автор проводить аналіз законодавчої бази розвитку процесів децентралізації в Україні та реформи самоврядування. На фактичному матеріалі показано зміни в матеріальному та політичному статусі громад. Доведено механізми та інструменти впливу локальних ідентичностей на політичні процеси та розвиток демократії в локальних спільнотах. На прикладах місцевих виборів 2015 та 2020 рр. показано, як прийняття нового Виборчого Кодексу в Україні впливає на політичне життя в локальних спільнотах, актуалізує процеси політичної ідентифікації.

Вплив локальних політичних ідентичностей на спроможність та сталий розвиток громад досліджено С. Г. Махсмою в підрозділі 3.2. Автор слушно аналізує найбільш важливі фактори конвертації локальних політичних ідентичностей у соціально-економічний розвиток громад. Обґрунтовано взаємозв'язок між політичною участю, політичною мобілізацією та можливістю впливу локальних політичних ідентичностей на розвиток територіальних громад, розробку локальних політик та стратегічних планів.

Кожний розділ дисертаційного дослідження завершується висновками, що мають лаконічний та переконливий характер. Загальні висновки до всієї роботи є ґрунтовними та відповідають змісту дисертації.

Теоретичні положення та висновки кваліфікаційної роботи містять наукову новизну. Так, вперше: здійснено комплексний аналіз локальних політичних ідентичностей як ресурсу впливу на розвиток територіальних спільнот; визначено вплив локальних політичних ідентичностей на розвиток місцевого самоврядування через політичні вибори, розвиток різних форм демократичної участі; досліджено механізми реалізації локальних політичних ідентичностей у соціально-економічних практиках, спроможність і сталий розвиток територіальних громад; здійснено категоризацію поняття «локальна політична

ідентичність». Удосконалено: дефініції базових категорій теми дослідження; підходи до локальної політики ідентичності; типологія політичної ідентичності. Отримали подальший розвиток: обґрунтування діалектичного взаємозв'язку між розвитком соціального капіталу та політичним узгодженням у локальній спільноті; методологія дослідження локальних ідентичностей; наукове осмислення локальної ідентичностей роботах українських вчених.

Основні результати та висновки дисертаційного дослідження відображено у 15 наукових працях, зокрема 4 – у наукових фахових виданнях України з політичних наук, 1 – у зарубіжних виданнях країн ЄС, 10 – у тезах доповідей на всеукраїнських та міжнародних наукових конференціях.

Дисертаційне дослідження С. Г. Махсми має практичне значення. Теоретичні положення та результати роботи можуть бути використані в практичній діяльності органів місцевого самоврядування, виконавчої влади, політичних партій, інститутів громадянського суспільства та всіх зацікавлених інституцій, функціонування та дії яких пов'язані з локальними спільнотами, з розвитком територіальних громад.

Використання інформації дисертаційного дослідження можливе для викладання курсів «Місьцеве самоврядування та державне управління», «Політичні процеси та політичні відносини», «Політичні комунікація» тощо.

Вивчення змісту анотації засвідчує її відповідність основним положенням, що викладені в тексті дисертаційної роботи. Анотація подана українською та англійською мовами і є узагальненим коротким викладом основного змісту дисертації.

Дисертаційне дослідження С. Г. Махсми містить посилання на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей. Окрім цього, у дисертації не виявлено ознак академічного плагіату, самоплагіату, фальсифікації та інших порушень, що могло б поставити під сумнів самостійний характер виконання автором наукового дослідження.

Відзначаючи позитивні аспекти дисертаційної роботи «Локальні політичні ідентичності як ресурс розвитку територіальних громад» С. Г. Махсми, вважаємо необхідним висловити деякі зауваження та побажання.

1. У тексті роботи декілька разів згадується поняття «субсидіарна демократія», але визначення не дається. На наш погляд, може треба було б дати його визначення та пояснити взаємозв'язок із предметом дослідження?

2. Автор детально аналізує в підрозділі 2.1. політику ідентичності, її механізми та інструменти. Підкреслено, що локальний рівень передбачає активне включення до політики ідентичності локальних зацікавлених інституцій. На наш погляд, потрібно було зупинитися на такому ефективному інструменті політики локальної ідентичності, як місцеві ЗМІ, що значним чином впливають на політичні погляди та цінності мешканців локальних спільнот.

3. Важливу роль у суспільстві відіграє молодь як найбільш активна, мобільна та прогресивна частина людства. На нашу думку, автору необхідно було б приділити увагу проблемам залучення молоді до політичної участі в територіальних громадах, патріотичного виховання, молодіжної політики в громадах як частини локальної політики ідентичності.

4. Перелік ключових слів в анотації досить широкий. Він охоплює цілу низку напрямів політичної науки. Як ви це поясните?

Наведені зауваження та побажання носять дискусійний характер та в цілому не зменшують позитивної оцінки кваліфікаційної роботи С. Г. Махсми, яка є ґрунтовним, самостійним дослідженням актуальної теми та представляє значний інтерес для політичної науки та практики.

Це дозволяє зробити загальний висновок, що дисертаційна робота Степана Григорійовича Махсми «Локальні політичні ідентичності як ресурс розвитку територіальних громад» відповідає вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою КМУ від 12.01.2022 № 44 (зі змінами), вимогам до оформлення дисертації, затвердженим наказом МОН України від 12.01.2017 № 40, та може бути представлена до проведення попередньої експертизи за спеціальністю 052 «Політологія».

Рецензент:

**кандидат історичних наук,
доцент кафедри політології
та міжнародних відносин**

Маріупольського державного університету

Сергій ПАХОМЕНКО

Собистий підпис С. Пахоменка

К. і. ч. доцент засвідчую

начальник загального відділу

Оксана СТРЕТОВИЧ